

Bilim Üzerine Marksist Tartışmalar Sempozyumu 2012

**Marksizm
Bilime
Yabancı
mı?**

**ÜNİVERSİTE
KONSEYLERİ**

**31 Ağustos – 2 Eylül
Karaburun – İZMİR**

**Karaburun
Gündelik Yaşam
Bilim ve Kültür
Derneği**

Düzenleme Kurulu

Mehmet Ali Olpak

Sibel Kibar

Zuhal Okuyan

Ekim Nehir

Kıvılcım Başak Vural

Mehmet Somel

İzge Günal

Alper Dizdar

Bilim Üzerine Marksist Tartışmalar
Sempozyumu
2012

Marksiizm Bilime Yabancı mı?

31 Ağustos – 2 Eylül, Karaburun

Marksizm Bilime Yabancı mı?

Marksizmin bir bilim olduğunu iddia edenler hâlâ var mı bilmiyoruz. Tersinden günümüzde marksizmin bilim dışı olduğu savları daha fazla duyulurken, en iyi durumda bilim için marksizme gerek olmadığı genel geçer bir kavrayış haline gelmiş durumda.

Bizim bildiğimiz ise, marksizm olmadan bilimin olamayacağı.

Doğumu itibariyle bilimle ilişkili olan marksizm açısından denklem basitti: Bilim devrim içindi ve devrim bilimi olanaklı kılacaktı!..

Toplum bilimlerinin ayrı ayrı disiplinler olarak ortaya çıktıkları ondokuzuncu yüzyılda marksizm bilime önemli olanaklar sunan bir yöntem olarak değerlendirilirken bugün aşılmış eski bir öğreti olarak ele alınabiliyor. Doğa bilimleriyle uğraşanlar ise genellikle marksizmi kendi alanlarıyla ilgisiz görüyorlar.

Biz ise tersinden marksizm bilim alanının dışına çıkartılmaya çalışıldıkça, hem toplum ve beşeri bilimlerinin hem de doğa bilimlerinin sermayenin, egemen sınıfların kontrolü altına daha fazla girdiğini düşünüyoruz. Çünkü marksizm, bilginin ve bilme faaliyetinin insanla, emekle, üretimle, toplumla, sınıf mücadeleleriyle ve dolayısıyla tarihle ilişkisini kuran bir sistemdir, kuramdır, disiplindir, yöntemdir. Bu bağ koptuğunda, marksizm ve bilim birbirine yabancılaştığında, bilimin kurmaya çalıştığı neden-sonuç ilişkisi hep eksik kalacaktır.

O yüzden tartışmak istedik marksizmin bilime yabancı olup olmadığını... Kaynaklara dönerek, tarihine gelişimine bakarak...

Yeni bir Sempozyuma başlarken...

Bilim Derken?

Bilim derken bütün kurumsal bilim alanlarını (akademi, enstitü, araştırma merkezi vs.) kastediyoruz. Doğa, insan ve toplum bilimlerinin, özgünlük ve ortaklık alanlarıyla beraber, bilim olmaları nedeniyle bir arada tartışılabileceğini düşünüyoruz. İsterseniz temel, sosyal, beşeri, mühendislik ve sağlık bilimleri de diyebiliriz, felsefeyi de belki ekleyebiliriz.

Bilim topluluğu içinde birbirinin dilini anlamayan “iki kültür” grubu olduğu eski bir tespittir. C.P. Snow'a ait bu tespit kabaca temel bilimler ve insani bilimler alanında çalışan bilim insanlarının birbirinin dillerini neredeyse anlamayan iki ayrı kültür grubuna bölündüğünü anlatır. Sosyalist bilim insanları arasında bile kurumsal bilim alanları farklı olanlarda benzer bir “dil-kültür” farklılığı olduğu ortadadır. Hatta bu iki kesim arasındaki bilime dönük yaklaşımlarında anlayış farklılığının özellikle post-modern etkilerin yoğunlaştığı ve sonrasındaki dönemde daha da açıldığı görülmektedir. Bu farklılıklar marksist, sosyalist bilim insanları açısından kabul edilebilir değildir. Dolayısıyla öncelikli işlerimizden birisi farklı bilim alanlarında, farklı disiplinlerde yer alan sosyalist bilim insanlarının etkileşmesini gözeterek başlamak olmalıdır.

Marksizm Derken?

Bilim üzerine marksist tartışmalar derken öncelikle neyi kastetmediğimizi söyleyelim. Marksizmin kendisini bir öğretiy olarak tartışmayı veya kurumsal bilim alanlarındaki yer aldığı kadarıyla marksizmi tartışmayı düşünmüyoruz. Marksizmin bilim alanının tarihine, felsefesine, sosyolojisine ve politikasına dair önemli çözümlenmeleri var. Akademide veya değil, bilim üzerine marksist çözümlenmeleri öncelikle ele almayı hedefliyoruz. Beraberinde farklı bilim alanlarındaki güncel, yeni gelişmelerin marksist açıdan değerlendirilmesi gerekebiliyor. İkincisi bunu kastediyoruz...

Marksizmin kurucularının bilim ve devrim diyalektiğinde çubuğun bilimden yana döndüğü dönemlerde ürettikleri başlangıç noktası olarak alınabilir. Sonrasında Ekim Devrimi var. Sovyetler Birliği bilim insanların üretimlerine genel olarak yabancı olduğumuzu tespit etmek çok acımasız olmayacaktır herhalde. 1917 sonrasında sosyalizmin ve marksizmin itibarının bütün dünyada yükselişe geçmesiyle sadece sovyetlerde değil, Avrupa ve Amerika'da da bilim üzerine kapsamlı marksist ürünler ortaya çıkmaya başlıyor. Sovyetlerde Boris Hessen marksist bilim tarihinin başlatıcısı ürünlerini verirken, sonraki dönemde İngiltere'de Bernal marksist bilim sosyolojisi ve bilim politikacılığının başlangıcını oluşturan ürünler veriyor.

İkinci savaş sonrasında ise işler değişmeye başlıyor: Savaş alanından muzaffer çıkan sosyalizm, sonrasında maruz kaldığı büyük ideolojik saldırıya kapsamlı cevaplar üretmiyor... Kültür dünyasında ana-akım marksizmin etkisi giderek azalıyor ve yerini çeşit çeşit “marksizmler” doldurmaya başlıyor. 1990'lar sonrasında ise “ana akım dışı marksizmlere” de gerek

kalmıyor ve sınıf mücadelesini dışarıda bırakan görüşler ve hareketler post-modern şemsiye altında toplanıyor.

Türkiye'de ise marksizmin etkisi her zaman sınırlı oldu. Az sayıda saygıdeğer marksist, üretimlerini genelde toplum bilimleri alanlarında gerçekleştirirken, bilimin kendisiyle ilgili marksist üretimler ve diğer kurumsal bilim alanlarında kendi konularıyla ilgili marksist tartışmalar hemen hiç yaşanmadı. Bilim geleneğinin ve kültürünün zayıf olduğu bir toplumda, üstelik siyasal marksizmin toplumsal etkisinin hep sınırlı olduğu bir tarih kesitinde çok şaşırtıcı değil.

Marksizmin günümüzdeki konumunu tarif etmek için bu üstünkörü anlatım şu sonuca işaret ediyor: Türkiye'de veya dünyada kurumsal bilim alanlarındaki marksist uygulamalar çok sınırlıdır. Çok az sayıdaki marksistin üretimleri dışında kurumsal bilim alanından zihin açıcı üretimler gelmeyecektir. Hele ki bilim alanının kendisini marksist açıdan ele alan tarihçiler, felsefeciler, sosyologlar giderek fizikçiler, biyologlar vs. daha da ender rastlanan durumlar olacaktır.

Bilim üzerine marksist üretimler her alanda çok sınırlı ve bilim camiasındaki bu boşluk bizleri de eksiltiyor. Üstelik geçmişteki marksist üretime de yabancıyız. Bu durum tespiti eğer doğruysa ortak bir meselemiz var demektir: Sosyalist bilim insanları olarak bir araya gelip öğrenmemiz, üretmemiz ve tartışmamız; sonuçları paylaşmamız gerekir. Sadece bireysel çabalarla, ne kadar inatçı olunursa olunsun, sosyalist bilim insanı kimliğini oluşturmak ve yeniden üretmek zor olacaktır.

Türkiye’de Durum Nasıl?

Türkiye’de bilim alanının önemli dönüşümlerden geçtiği bir dönemdeyiz. AKP hükümeti bilim politikalarının kapsamı ve sürekliliği açısından ancak cumhuriyetin ilk dönemleriyle kıyaslanabilecek bir uygulama içinde. Toplumun her damarını dinselleştirmekte ısrarlı olan bir siyasi partinin bilim alanında bunca kapsamlı bir hamleye girişmiş bulunması, sosyalistlerin olmasa da diğerlerinin kafalarını karıştırmakta.

AKP'nin bilim alanında attığı adımın önemi, kapsamlı ve sürekli olmasında ve alanın kurumsal yapısında gerçekleştirdiği dönüşümlerdedir. AKP bilim alanını, doğrudan sanayi ve teknolojinin uzantısı haline getirerek, bir bakanlığın adına bilimi ekleyerek cumhuriyet tarihinde bir ilke imza atmıştır. Bilim politikası artık hükümetin sürekli bir gündemidir ve AKP piyasacılığını gizlemeye tenezzül etmeden bilim alanını piyasanın bir uzantısı olarak dönüştürülmesine öncülük etmektedir. Üstelik bilimi nerdeyse “mühendislik bilimleri” alanına indirgeyerek yaptığı bu dönüşümün diğer tarafında, insan ve toplum bilimleri alanında dinsel bir dönüşümün olanaklarını yaratmaya çalışmaktadır.

Bilim alanından bakarsak AKP eleştirisinin önemli bir kırılma yaşadığı, yaşaması gereken bir evrede olduğumuzu söyleyebiliriz. AKP'yi gericilik üzerinden eleştirirken piyasacılığını sümen altı edenlerin, AKP'yi emperyalist odaklara yaslandığı için eleştirirken sermayeye bağımlılığını gözardı edenlerin, AKP'yi demokrasi havarisi olarak görüp bu sefer gericiliğini görmezden gelenlerin bilim alanında eleştirileri boşa çıkmıştır. AKP akademiye gericileştirirken, bütün “bilimsel gösterge”lerde Türkiye'yi “ileriye” taşımıştır!..

Kuşkusuz AKP'nin uygulama kabiliyeti gösterdiği bilim programı özgün bir icat değil, Türkiye sermayesi ve uluslararası sermaye tarafından 1980'lerden beri talep edilen bir dönüşüm programıdır. Sosyalist bilim insanları, bilimin egemen sınıfların çıkarlarına hizmet eder halini görmeli, göstermeli ve değiştirmek için yeni olanaklar aramalıdır.

Neden Tartışmalar?

Yaşadığımız çağda ve Türkiye'de sosyalistlerin bilim insanı kimliğini yeniden üretmesinin pek de kolay olmadığı aşikâr... Hepimiz farklı alanlarda bilim yapma gayretinde olan sosyalist insanlarız. Bilim yapıyoruz, memleketi düşünüyoruz, memleketi değiştirmeye çalışıyoruz. Hiç de kişisel olmayan bu süreçlerde bilimci kimliğimizi sosyalistler olarak oluşturmak, korumak ve yeniden üretmek konusunda çok fazla beslenemiyoruz ve bu konuda yeterince üretken de değiliz.

Sosyalist bilim insanı kimliğini oluşturmanın tek boyutu olmasa da önemli bir boyutu bilim alanına dair marksist yaklaşımları öğrenmek, tartışmak ve yeniden üretmekten geçiyor. Ortak yaklaşımlar ancak böyle bir süreç içinde oluşturulabilir, benzer ideolojik refleksler ancak ortak üretimler sonucunda yakalanabilir.

Nasıl Yapmak İstiyoruz?

Farklı disiplinlerde çalışan bilim insanları ve adaylarını bir araya getirerek kendi alanlarından hareketle ortak sorularımıza yaklaşımlarını paylaşmak istiyoruz.

Tarihseli güncel olanla bir nebze birleştirebilmek için “Yenilikler Oturumu” yapıyoruz. Yenilikler oturumlarında farklı bilim alanlarında son birkaç yılda

gerçekleşen yeni gelişmeleri uzmanlarından dinleyerek diğer konularımızla bağlantılarını ele almak istiyoruz.

Özellikle genç bilim insanlarını bu tartışmaya özgün katkılar sunmaya çağırıyoruz.

Sosyal programımızı da bilimsiz yapmamak için gecelerimizi gökyüzü gözlemiyle tamamlamak istiyoruz.

Bu yıl Karaburun'da başlayacağımız sempozyumlarımızın ilkinde Karaburun'lu çocuklar için gökyüzü gözlemi atölyeleri düzenleyerek onları da bilimle tanıştırmak istiyoruz.

Neden SPUTNIK?

SPUTNIK 1957 yılında Sovyetler Birliği tarafından yörüngeye oturtulduğunda İkinci Savaş biteli henüz 12 yıl olmuştu. Savaşta 20 milyon insanını kaybeden sosyalizm, insanlığı yeni bir evrene açmayı bu kadar kısa bir sürede başardı.

SPUTNIK bilim adına elde edilmiş, insanlığın gelişimine damgasını vuran büyük bir ilerlemedir. Teknik bir başarıdan çok, tüm toplumun sosyalizm sayesinde gerçekleştirdiği ortak bir başarıdır. Yeni bir dünyanın simgesi olmayı en fazla hak eden, yeni bir dünyanın yolunu açan...

Sempozyum Programı

31 Ağustos

16:00	Karaburun'a Varış
20:00	Gökyüzü Gözlemine Giriş I
21:00	Gökyüzü Gözlemi

1 Eylül

09:45	Açılış
10:00	Konferans
	Bilim ve Marksizm Metin Çulhaoğlu
10:45	Kahve arası

11:00	I. Oturum	Bilim Tarihine Marksist Bakışlar
O.I	Alper Dizdar	Yeni Yüzyıl ve Marksist Bir Bilim Tarihi Arayışı: Gavroglu'ndan Hareketle Hessen'i Anlamak Mümkün mü?
	Kıvılcım Başak Vural	Bernal: Bilimin Bilimi
	Zuhal Okuyan	Tıp Alanındaki Araştırmalarda İnsan Hakları İhlalleri ve Bilim Tarihinden Örnekler
12:30	Öğle Arası	

14:00	II. Oturum	Marksizimde Bilim ve İdeoloji
<u>O.II</u>	Sibel Kibar	Sokal'ın Şakası ve Marksist Bir Bakış Açısından Gerçeklik Değerlendirmesi
	Can Soyer	Marksizmin Bilimselliği Nereden Geliyor: Doğa mı, Tarih mi?
	Erman Çete	Bilim ile İdeoloji Arasındaki Gergin İpte Yürünebilir mi?
15:30	Kahve arası	

15:45	III. Oturum	Doğa Bilimlerinde Yöntem Olarak Diyalektik Materyalizm
<u>O.III</u>	Mehmet Somel	Genetik Belirlenimciliğin ve İndirgemeciliğin Dünü ve Bugünü
	Gökhan Akbay	Jacques Lucien Monod: Moleküler Biyoloji Diyalektik Materyalizme Karşı
	Mehmet Ali Olpak	Kuantum ve Görelilik Kuramlarından Sonra "Araştırma Programları"na Yaklaşım
17:30	Astronomi Etkinliği Karaburun Çocukları	Patlamadan Parçacığa Yüce Gök'ün Bitmeyen Belası Alper Dizdar
20:00	Gökyüzü Gözlemine Giriş II	
21:00	Gökyüzü Gözlemi	

2 Eylül

09:30	IV. Oturum	Sanat ve Marksizm
<u>O.IV</u>	Ali Cenk Gedik	Engel(s)'siz Bir Marksizm: Marksizmin Disiplinlerarasılığını Müzik Bilimleri Üzerinden Düşünmek
	Aylin Sayın	Bourdieuocu Yaklaşımla 1990 Sonrası Türkiye Sinemasında "Özerkleşen" Sanat Alanı
10:20	Kahve arası	

10:30	V. Oturum	Sosyal ve Siyasal Bilimlerde Marksizm I
<u>O.V</u>	Cenk Saraçoğlu	Disiplinleri İçeriden Aşmak: Sosyoloji ve Siyaset Biliminin İçinde/Karşısında Marksizm
	Gül Pınar Erkem Gülboy, Gizem Bilgin Aytaç	Marksizm ve Uluslararası Politik Teoride Dönüşümler
	Murat Büyükyılmaz	Marksist İktisadın Güncel Eleştirilerinin Muhatapları Olarak İktisadi Akımlar
12:00	Öğle Arası	
13:30	VI. Oturum	Sosyal ve Siyasal Bilimlerde Marksizm II
<u>O.VI</u>	Fatih Yaşlı	Weber, Marx ve Türkiye'de Sosyal Bilimler
	Çağdaş Sümer	Tarihyazımında Sorunlu Alanlar ve Bir Panzehir Olarak Marksizm: Osmanlı Örneği
14:20	Kahve Arası	

14:30	VII. Oturum	İnsan Aklı ve Bilim
<u>O.VII</u>	Tolga Binbay	Marksizm ve Psikanaliz: Tarihsel Kaderlerinin Benzerliği
	Alp Öztarhan	Zihin-Beden Sorununda Dualizm-Mekanizm Açmazına Marksist Yaklaşım
	Engin Özkan	Matematik Maddi Yaşamdan Kopuk Salt Aklın Ürünü müdür?
16:00	Ara	
16:15	Değerlendirme ve Kapanış	